

ישראל חזקה בשדה הקרב ☒ אבל חלשה במשחק האסטרטגי

written by פרופ' קובי מיכאל | 02.08.2026
עיקרי הדברים

- ישראל יצאה מהמלחמה חזקה יותר מבחינה צבאית, אך ההישגים המבצעיים עדיין לא תורגמו למציאות מדינית ואזורית חדשה.
- ניצחון אמיתי אינו מסתכם בפגיעה בכוחם של האויבים. עליו לסכל את המטרה שלשמה יצאו חמאס ואיראן למערכה: בידוד ישראל, בלימת הסכמי אברהם והקמת "טבעת אש" סביבה.
- המהלך הישראלי צריך להתחיל בזירה הפלסטינית: קידום רשות פלסטינית מחודשת, לאחר רפורמות עמוקות ובכפוף לפירוז, לפיקוח ביטחוני ולעמידה ביעדים מעשיים.
- במקביל, על ישראל לשקם את התיאום האסטרטגי עם ארה"ב, לקדם הסדר עם סוריה, להפעיל מנופים לפירוק חיזבאללה מנשק ולבנות קואליציה שתבלום את השפעת טורקיה.
- לשם כך נדרש להקים צוות משימה בין-משרדי, לפתוח ערוצים מול ריאד ורמאללה, להאיץ את המשא ומתן עם דמשק ולגבש תוכנית "כסף תמורת ריבונות אפקטיבית" בלבנון.
- אם ישראל תחבר בין הזירות ותעבור ממדיניות תגובתית ליוזמה אזורית, "טבעת האש" שביקשה איראן להקים סביבה עשויה להפוך לטבעת חנק מדינית ואסטרטגית סביב טהרן.

מבוא

ישראל של 2026 חזקה צבאית מכפי שהיתה ב-2023. העורף הישראלי הוכיח חוסן מרשים והכלכלה הישראלית הוכיחה עצמה ככלכלה חזקה, יציבה ומתפתחת למרות שנות המלחמה והעומס התקציבי בגינה. צה"ל רשם הישגים מרשימים מול חמאס וחיזבאללה, ואפילו תקדימיים במבחן ההשוואה לעימותים אורבאניים בעת החדשה, ובזירה מורכבת יותר מכל זירה אחרת שבה התנהלו מלחמות בעת החדשה.

הן חמאס והן חיזבאללה נהפכו לצל חיזור של מה שהיו טרם 7 באוקטובר, ואף ששני הארגונים עדיין מהווים איום על ישראל והם טרם פורקו מנשקם, מדובר באיום מסדר גודל שונה לחלוטין בהשוואה לתקופה שעד 7 באוקטובר. גם מול איראן רשמה ישראל, לצד שותפות תקדימית היסטורית במלחמה של "כנף לצד כנף" עם ארה"ב, הישגים מרשימים. איראן שאחרי "עם כלביא" ו"שאגת הארי" חלשה, חבולה ופגיעה יותר, ומפעל חייה ☒ ציר ההתנגדות ☒ הוחלש

נפילת משטר אסד והשמדת נכסיו העיקריים של הצבא הסורי, לצד השתלטות ישראלית על שטח של כ-440 קמ"ר המוגדרים כמרחב ביטחון ושליטה אפקטיבית בדרום סוריה, מיתנו במידה רבה את האיום הסורי והניחו את התשתית להסכם ביטחוני עם סוריה החדשה, שטבעה עוד צריך להתברר בעתיד, לאחר השתלטות המיליציות הג'יהאדיסטיות בהנהגת אל-ג'ולאני (א-שרע) על המדינה.

לצד הישגים אלו, ראוי להזכיר את שיתוף הפעולה ההדוק עם פיקוד המרכז האמריקאי (CENTCOM), ובכלל זה שיתוף פעולה עם מדינות ערביות במרחב, שאיפשר מערך מתואם ויעיל ליירוט טילים וכטב"מים ששוגרו על ידי איראן, חיזבאללה והחות'ים, ואת מזכר ההבנות שנחתם בין ישראל לבין לבנון, בניגוד מוחלט לרצון איראן וכוונותיה, ושיש בו כדי להניח את התשתית להסכם שלום עתידי בין המדינות.

למרות רצף ההישגים המרשימים הזה, ישראל עדיין נתונה במלחמה פעילה מול זירות אחדות. חמאס וחיזבאללה טרם פורקו מנשקם, איראן ממשיכה להיות האיום המרכזי והמשמעותי על ישראל, כשמשא ומתן המתנהל בינה לבין ארה"ב מסכן חלק מההישגים שהושגו ומצמצם את מרחב התמרון הישראלי. ישראל טרם הצליחה לתרגם את ההישגים המרשימים לכדי תוחלת אסטרטגית רצויה ולהגיע למקום שבו היא צריכה להיות. למעשה, מדובר בפער שנפער בין הרמה האופרטיבית לבין הרמה האסטרטגית. הניצחון הצבאי (winning) לא תורגם לניצחון מדיני (victory). הפער שנפער איננו פער בין היכולות הישראליות לבין יכולות אויביה במרחב, אלא פער בין המעשה הצבאי למעשה המדיני, שנוצר כתוצאה מהיתוך לא מספק בין השניים.

יותר משנתיים אחרי 7 באוקטובר, זירות הלחימה שבהן ישראל מעורבת עדיין מדממות. בעזה מתנהלת מלחמת התשה מבוזרת; בגבול הצפון מפונים עדיין עשרות אלפי תושבים, וישראל מרוסנת מול חיזבאללה בשל הלחץ האמריקאי הקשור למו"מ מול טהרן; ביהודה ושומרון השטח רותח ומחייב הקצאת כוחות קבועה; מול סוריה אין משא ומתן ביטחוני של ממש, והוואקום הזה מאפשר לטורקיה להרחיב שם השפעה; גם ההסכם החשוב שנחתם עם ממשלת לבנון בושינגטון ב-26 ביוני 2026 אינו תחליף למהלך משלים נגד חיזבאללה. ולצד אלה ² שחיקה חסרת תקדים במעמדה הבינלאומי של ישראל, מבידוד דיפלומטי ועד איומי אמברגו.

הפגיעה החמורה ביותר היא בציר החיוני מכולם: יחסי ישראל-ארה"ב. המחלוקת הפומבית סביב "היום שאחרי" (בכל הזירות, ובדגש על איראן) ושחיקה באמון ההדדי פוגעות בהרתעה הישראלית ומצמצמות את חופש הפעולה של ירושלים. התוצאה: ישראל תגובתית וממוקדת במישור האופרטיבי קצר הטווח בעוד יריבותיה, ובראשן איראן, ממוקדות בטווח הרחוק בהתייחסות רב-מימדית, המחברת בין הזירות והמאמצים (כך למשל המאמץ האיראני לחבר במסגרת הסכם ההבנות עם ארה"ב בין הזירה האיראנית ללבנון, והכוונות לכלול בהמשך גם את רצועת עזה ואת תימן). ישראל מתמקמת במרחב הטקטי, בעוד אויביה מתמרנים באסטרטגי. זהו

למה יצא סינוואר למתקפה? ולמה זה קובע את הניצחון האמיתי

כדי לתרגם נכון את ההישגים הצבאיים לתוחלת אסטרטגית, יש ראשית להבין את תוכנית המערכה של האויב. אחת הסיבות המרכזיות ליציאתו של יחיא סינוואר למתקפת 7 באוקטובר היתה הרצון לסכל את תהליך הנורמליזציה המתקדם בין ישראל לערב הסעודית. בעיני "ציר ההתנגדות" בהובלת טהרן, המתקפה נועדה לקבור את הסכמי אברהם, להצית מחדש את הסכסוך הישראלי-ערבי ולכלוא את ישראל, מבודדת מהמרחב ונטולת לגיטימציה, ב"טבעת אש" שתתיש את כוחה ותוביל להקרסתה.

התוחלת האסטרטגית מחייבת הגדרה ברורה יותר של המושג "הניצחון המוחלט". את ההגדרה יש לתלות בקעקוע ההיגיון המארגן של היריב (ציר ההתנגדות כולו), ופירוק מרכז הכובד של האסטרטגיה המנחה שלו. לפיכך, פירוק הכוח הצבאי של חמאס וחיזבאללה הוא תנאי הכרחי, אך לא מספיק. כך גם החלשת איראן.

הניצחון האמיתי מחייב סוג של "זינוק אסטרטגי" (strategic leap), והוא יושג רק כאשר המטרות שלשמן יצא האויב למלחמה תתבררנה ככישלון מהדהד: השלמת הנורמליזציה עם ערב הסעודית, הרחבת הסכמי אברהם, ניתוק לבנון מציר ההתנגדות והתקדמות במשא ומתן לשלום ולהצטרפותה להסכמי אברהם, ושליטת האחיזה האיראנית בסוריה במקביל להאצת המשא ומתן הביטחוני עימה כתשתית למשא ומתן מדיני, שבסיוע אמריקאי וסעודי יוכלו אולי לאפשר גם את הצטרפותה של סוריה להסכמי אברהם. זו התבוסה שתבהיר לחמאס, לחיזבאללה ובעיקר לטהרן שהאסטרטגיה התוקפנית שלה וחזון ציר ההתנגדות הובילו בדיוק להפך ממה שביקשו להשיג. הדרך לשם צריכה להתחיל במהלך ישראלי מעצב בזירה הפלסטינית.

מ"חזון שתי המדינות" ל"מפת דרכים פונקציונלית"

הדרך למימוש התוחלת האסטרטגית עוברת דרך ניהול נכון של הסוגיה הפלסטינית, לא דרך התעלמות ממנה. המשך הסטטוס קוו? סירוב ישראלי להציג אופק מדיני לצד מדיניות שמחלישה את הרשות הפלסטינית עד כדי קריסתה? משרת בפועל את חמאס, השואף להיכנס לנעליה ביהודה ושומרון. ישראל נדרשת ליזום: להגדיר מתווה לרשות פלסטינית "מחודשת", שעברה רפורמת חינוך אמיתית, הפסקת תשלומים למחבלים ופירוק כל כוח צבאי שברשותה. בתמורה, ובתיאום עם וושינגטון, ריאד ואבו דאבי, תסכים ישראל לשילוב מדורג של הרשות בניהול האזרחי של עזה ב"יום שאחרי", כשכל התקדמות מותנית בביצועים בפועל.

הממשל האמריקאי הוא גורם המפתח להסדרה אזורית ברוח הארכיטקטורה האזורית החדשה, ובכלל זה הסוגיה הפלסטינית. לכן, מול הממשל האמריקאי, ישראל זקוקה לשינוי עמוק בשיח: לא עוד מגננה אידאולוגית מדוע "המודל האמריקאי מסוכן", אלא יוזמה ביטחונית-פונקציונלית [2] כיצד יוצרים יציבות בשטח וכיצד מכשירים תנאים לשיקום ולהתקדמות בעזה וברשות הפלסטינית. ישראל צריכה להפסיק להצטייר כ"סרבנית שלום" כרונית, ולאמץ ריאליזם מותנה ביטחוני: להבהיר שהיא אינה מתנגדת לניהול עצמי פלסטיני ואף לא לחזרת הרשות לעזה, וגם לא לאופק מדיני של ישות מדינתית פלסטינית [2] אלא ללוחות זמנים אוטופיים, לריבונות שאינה נתמכת ביכולת משילות ולדרישות הפלסטיניות לגבי המדינה הפלסטינית.

ישראל צריכה להבהיר שהדרך למדינה פלסטינית עדיין ארוכה ומחייבת מתן מענה משכנע לשורת דרישות, המקובלות גם על ארה"ב, הקהיליה הבינלאומית והעולם הערבי הפרגמטי. את דמותה של המדינה הפלסטינית בעתיד צריך יהיה לעצב במסגרת הארכיטקטורה האזורית החדשה. לכן לא נכון בנקודת הזמן הזו להתוות את הקווים לדמותה של אותה מדינה עתידית, אלא רק להסכים על העיקרון.

הטיעון המרכזי מול הבית הלבן חייב להיות מבחן התוצאה: ריבונות פלסטינית חסרת רסן, ללא ארכיטקטורה ביטחונית קשיחה, תוביל לקריסת הרשות הפלסטינית, לעליית חמאס ביהודה ושומרון ולהפיכת האזור לבסיס קדמי איראני [2] תרחיש שיפגע בכל האינטרסים האמריקאיים במזרח התיכון, כולל הנורמליזציה עם ערב הסעודית עצמה.

תנאי סף שאינם ניתנים למשא ומתן

על ישראל להציג לווינגטון, בשפה מבצעית-ביטחונית ולא פוליטית, אבל כן על בסיס אופק מדיני מוצהר, רשימת תנאי סף קשיחים: חופש פעולה מבצעי מלא לצה"ל ולשב"כ בכל השטח שבין הירדן לים וללא הגבלת זמן בעת הזו; פירוז מוחלט וקבוע של השטח הפלסטיני; שליטה ישראלית מלאה על בקעת הירדן, ציר פילדלפי והמרחב הימי-אווירי; ושינוי מבני עמוק במנגנוני הרשות הפלסטינית [2] הפסקת תשלום המשכורות למחבלים, רפורמה במערכת החינוך והסרת ההסתה, והקמת מנגנון ביטחוני פלסטיני חדש שיוכשר ויפוקח בידי גורמים אמריקאים ומפריצים. הקצב על הקרקע ייקבע אך ורק לפי עמידה ביעדים [2] גישת "Performance-Based Approach", לא הבטחות.

המנוף הסעודי: להפוך את הלחץ

נקודת התורפה של המדיניות האמריקאית היא השאיפה ההיסטורית להשיג עסקת נורמליזציה מונומנטלית עם ערב הסעודית לפני חילופי הממשל הבאים. ישראל צריכה להפוך את הלחץ הזה למנופה שלה, ולא להישאר במגננה. מוחמד בן סלמאן זקוק להצהרה מדינית שתאפשר לו

להצדיק נורמליזציה בעולם הערבי, אך בסתר חושש לא פחות מישראל ממדינת טרור רדיקלית בשער ביתו. הנוסחה הנדרשת: תמיכה עקרונית ופומבית באופק מדיני מותנה בפירוז ובקריטריונים ביטחוניים נוקשים לצד רפורמות משמעותיות ומתחייבות ברשות הפלסטינית [2] כך שהכדור עובר למגרש האמריקאי-הסעודי, שיצטרכו ללחוץ על רמאללה ולא על ירושלים.

סוריה, לבנון וטורקיה: שלוש זירות משלימות

חידוש מהיר של המשא ומתן הביטחוני עם משטר א-שרע בדמשק משרת חמישה אינטרסים בו-זמניים: תמיכה בחזון הנשיא טראמפ להרחבת הסכמי אברהם; דחיקת ההשפעה הטורקית בסוריה; חיתוך נתיבי האספקה האיראניים לחיזבאללה; פינוי משאבים צבאיים ישראלים מהגזרה הצפונית; ושיפור מעמדה הבינלאומי של ישראל.

בלבנון, הדרך להחליש את חיזבאללה אינה עוברת רק דרך תקיפות אוויריות, אלא דרך האצת המשא ומתן עם ממשלת לבנון הלגיטימית והפיכת המנוף הכלכלי לכלי לחץ מרכזי: תמיכה כספית מפרצית וסיוע לשיקום, ובכלל זה שיקום הצבא הלבנוני וחיזוקו, בתנאי מפורש של נסיגת חיזבאללה מעבר לליטני ופירוק נשקו [2] "כסף תמורת ריבונות אפקטיבית". אסטרטגיה כזו מציבה את חיזבאללה במלכוד: אם יסרב [2] הוא ייחשף כמי שמחריב את לבנון בשליחות טהרן.

טורקיה, לעומת זאת, עלולה לפעול כ"ספוילר" אזורי מסוכן [2] להסית את ריאד, להעניק מקלט לבכירי חמאס ולתמוך בתשתיות טרור ביהודה ושומרון. נטרולה מחייב מהלך משולב: מינוף הערוץ הסורי, רתימת מצרים וערב הסעודית לריסון קולקטיבי, הידוק הברית עם יוון וקפריסין והרחבתה הן כברית העומדת בזכות עצמה והן כתשתית לארכיטקטורה אזורית מורחבת הכוללת פרויקט דגל כדוגמת IMEC, והפעלת מנופים כלכליים אמריקאיים על אנקרה.

המלצות מעשיות

האתגר הגדול ביותר אינו נמצא בבירות ערב [2] הוא נמצא בבית. המבנה הקואליציוני הנוכחי, עם תלותו בגורמי ימין קיצוני, מייצר שיתוק קונספטואלי שבו כל אזכור של "רפורמה ברשות הפלסטינית" או "אופק מדיני" נתפס ככניעה. זהו הפרדוקס הישראלי: הצורך האסטרטגי הדחוף ביותר [2] חבירה לציר הסוני, הסדר בלבנון, ערוץ מול סוריה ותיקון היחסים עם וושינגטון [2] מתנגש עם שיקולי הישרדות פוליטית קצרי טווח. מנהיגות שרוצה בטובת המדינה תצטרך להכיר בכך שהמחיר הפוליטי הנדרש [2] הסכמה עקרונית למסלול מדיני מבוקר [2] זעיר לעומת הרווח האסטרטגי העצום שבפירוק ציר הרשע האיראני. המשך ההתמקדות ברמה האופרטיבית והיצמדות עיקשת להיגיון תגובתי במקום להיגיון יוזם ומעצב, כדי לרצות בסיסים פוליטיים, יותיר את ישראל מבודדת ומותשת במערכה הגדולה.

הפער שבין האופרטיבי לאסטרטגי, המשית על ישראל שורת אילוצים ומסיגה לאחור, אינו גזרת

גורל ² הוא תוצאה של ניהול האתגר בגישה ליניארית וקצרת טווח/רואי, שאינה מתרגמת הישגים צבאיים למהלכים מדיניים. כדי להביס את אויביה ולממש את מה שצריך להיות "הניצחון המוחלט" בהגדרתו הרלוונטית והעכשווית, על ישראל לעשות את הדבר הנכון באופן הנכון. עליה להרים את המבט מהמנהרות בעזה וממאחזי חיזבאללה, אל עבר לוח המשחק האזורי כולו. נדרש מהלך אחד, משולב וסימולטני, תוך שימור רמת התיאום ושיתוף הפעולה האינטימי וההדוק עם ארה"ב: פריצת דרך מול רשות פלסטינית מחודשת שתפתח את השער לריאד; השלמת הנורמליזציה עם ערב הסעודית; פתיחת ערוץ ביטחוני מול סוריה שיחליש את איראן וטורקיה גם יחד; והאצת מהלך מדיני-כלכלי מול לבנון לשחיקת הלגיטימציה של חיזבאללה.

ברמת היישום, נדרשים ארבעה צעדים מיידיים:

1. הקמת צוות משימה בין-משרדי בהובלת ראש הממשלה לגיבוש האסטרטגיה ואופן מימושה;
2. פתיחת ערוץ חשאי מול ריאד ורמאללה לגיבוש הסכמות למתווה של רשות פלסטינית מחודשת ואופן השתלבותה ברצועת עזה, בכפוף למימוש תוכנית עשרים הנקודות וברוח ההבנות לגבי ישות מדינתית פלסטינית בעתיד כחלק מהארכיטקטורה האזורית ובכפוף לרפורמות המתחייבות;
3. האצת ערוץ ביטחוני מול דמשק בגיבוי אמריקאי, לצד קואליציית ריסון נגד טורקיה;
4. גיבוש תוכנית "כסף תמורת ריבונות אפקטיבית" מול ארצות הברית, ערב הסעודית וצרפת בנוגע ללבנון.

כאשר הארכיטקטורה האזורית החדשה הזאת תתממש, טבעת האש שאיראן ניסתה לכפות על ישראל תהפוך לטבעת חנק סביב טהרן ושלוחותיה. ארכיטקטורה אזורית חדשה תאפשר חיבור בין המזרח הרחוק (הודו) לבין אירופה דרך רכיבי הארכיטקטורה, כשישראל היא רכיב מרכזי ומשמעותי בה. למעשה, את התרגום של ההישגים הצבאיים לתוחלת אסטרטגית ניתן יהיה למצוא בהנחת התשתית למימוש חזון המשושה של ראש הממשלה נתניהו. בהינתן מציאות אזורית שונה, ייפתחו מרחבי הזדמנויות חדשים שיאפשרו לרעיונות יצירתיים גם בהתייחס לסוגיה הפלסטינית להגיח לאוויר העולם, כאשר הארכיטקטורה האזורית מספקת לישראל ולפלסטינים מרחבי גמישות חדשים, כאלה שאינם קיימים היום. זהו הניצחון האמיתי ולא רק בשדה הקרב.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.